

Udazken beroa (2008)

2008ko iraila apartekoa izan da. Hori dela eta, zertxobait aipatu nahi nuke. Batez ere, gertatutakoaren ildo nagusiak eta arazoei proposatutako irtenbideak.

Uztailean Michael Hudson-i egindako elkarrizketan¹, hauxe esan zidan: “...*aktibo-prezioak kolapsatzen direnean, haiek altxarazi dituzten zorrek zutik diraute Ekitate Negatiboko eran Zor Poluzioaren ondorioa utziz. Horixe da AEBetako higiezin erreale askoko baldintza, eta horrek AEBetako banku handietarako ekitate negatiboa sortu du*”².

Ekitate negatibo hori izan da irailean nonahi azaldu dena.

1. Gertaeren segizioa

Hona hemen gertaeren segizioa ulertzeko lan batzuk. Hasieran fikzioa zen³, gero krisia aipatu zen⁴, baita zeuden aukerak ere⁵.

Irailean sartu ginen eta irailarekin batera zenbait salaketa eta proposamen⁶ azaldu ziren.

2. Wall Street-eko sozialismoa

Krisia heldu da, hemen dago. Gogorra da. Irtenbidea? Goazen berripaper batzuk irakurtzera:

“Nazioarteko finantza merkatuetan likidezia gabeziak sortutako egoerari aurre egiteko eta krisia larri ez dadin elkarrekin aritzea erabaki dute munduko sei banku zentral nagusiek: Fed-ek merkatuan 180.000 milioi dolar (125.543 milioi euro) jartzea izan da elkarrekin erabaki duten lehen neurrietako bat. Europako Banku Zentralak, berriz, 40.000 milioi euro jarriko ditu; Suitzako Banku Nazionalak 10.000 milioi euro, Kanadakoak 10.000 milioi dolar eta 60.000 milioi dolar Japoniakoak.”

Konponduta dago, ‘likidezia’ zen arazoa. Diru gutxi omen zegoen merkatua. Hortaz, sar dezagun dirua.

Hori gutxi balitz, AEBetan hipoteka-erakunde nagusiei eta aseguru erakunde nagusiari, haien kreditu-luzapen kudeaketa txarra eta haren aseguruaren gestio kaxkarra direla eta, diru publikoa emanen zaie, diru gehiago, ‘likidezia’ gehiago merkatuan. Dena konponduta ote?

---

¹ Ikus *Finantza Kapitalismoa. Euskal Herrirako irtenbide ekonomiko eta monetarioa*. UEU, 2011.

² Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson07152008.html>,
<http://www.counterpunch.org/hudson07312008.html> eta
<http://www.counterpunch.org/whitney08292008.html>.

³ Ikus http://www.blackagendareport.com/index.php?option=com_content&task=view&id=696&Itemid=1 eta
http://www.blackagendareport.com/index.php?option=com_content&task=view&id=723&Itemid=1.

⁴ Ikus <http://www.counterpunch.org/whitney07012008.html> eta
<http://www.counterpunch.org/whitney08292008.html>.

⁵ Ikus <http://www.counterpunch.org/whitney09082008.html>.

⁶ Ikus http://www.democracynow.org/2008/9/17/us_seizes_control_of_aig_with. Baita Liu-ren lana ere:
<http://henryckliu.com/page169.html>. Halaber, ikus <http://www.counterpunch.org/hudson09192008.html>;
<http://www.counterpunch.org/hudson09202008.html>;
<http://www.counterpunch.org/hudson09232008.html> eta
<http://www.counterpunch.org/hudson09252008.html>.

The Wall Street Journal-ek argitu zuen, Marxez geroztik sozialistek aipatu dutena: *“Zerga ordaintzaileek ulertu behar dutena da Fannie Mae eta Freddie Mac -hipoteka-konpainiek- jadanik sozialismoa praktikatzen dutela, nahiz eta sozialismo mota hori tranpatia izan. Haien irabazia pribatizatua da baina haien arriskua sozializatua.”*

WSJ-en arabera, *“... eszenategirik okerrera kapital injekzioa izango litzateke, zeinak konpainiei (hemendik bi edo hamar urte barru) mozketara berbera berriz egiteko aske utziko baitie.”* Hortaz, WSJ-ek dioenez, ez dago ezer konponduta.

Baina azkenean AEBetako Kongresuak 700 x 10⁹ dolarreko kopurua merkatuan ‘injektatzea’ onartu du. Gainera, konpainia handi horien lekua gobernuak berak hartuko du beroriek egindako zor txarren azken babesle modura. Gora Wall Street-eko sozialismoa!

Likideziarekin batera, badago nonahi aipatzen den beste hitz magiko bat: konfiantza. Hudson-ek dioenez (e-postetan), konfiantza hitza aipatzen dutenei ‘con men’ (‘kon gizonak’) deitzen diegu. *“Konfiantza izan zen lehenik eta behin burtsako burbuilara eramane zuena eta gero higiezin errealeko burbuilara – eta gero gainbehera handira. Arazoa ez dagokio psikologiari – zorrak askoz handiagoa dira ordaintzeko medioak baino. Deribatibek kontratuak deuseztatuak izan behar dira. Deribatibak ez dira bonoak. Ez dira aurrezkien kontuak. Zabor hipoteketan eta zabor bonoetan oinarritutako zabor matematika eta zabor ekonomia dira.”*

3. Krisia, matematika eta kontabilitatea

Krisiaren zurrumbiloen gaude sarturik. Bankuek eta finantza eta aseguru enpresek langileriaren dirua behar dute bizirik egoteko. Zerga ordaintzaileei laguntza eskatzen zaie, erabakiak ate itxietan aberatsek, erregulatzaileek eta erregulatuak porrot egin dutenek hartzen dituzten bitartean.

Baliteke finantza krisia areagotzea. Jende askok etxea erosi zuen *subprime* hipoteken bidez, eta dagoeneko beren etxeak galdu dituzte edo galtzeko bidean daude. Finantza-agenteei hipoteka horiek ‘paketatu’ zituzten hipoteka babestutako tituluetan eta beste deribatiba-inbertsioko bonoetan. Inbertitzaileek deribatiba horiek erosi zituzten gero eta mailegatutako diru gehiagorekin. Hona hemen bi adituk esandakoa⁷:

Alde batetik, Nomi Prins-ek zioena: *“AIG ez zen ari aseguru-konpainia gisa. Banku espekulatuak, babes fondoko espekulatuak modura ari zen lanean, Bear Stearns, Lehman Brothers eta Bank of America/Merril Lynch bezalaxe. Hortaz, egoera batean gaude zeinetan AEBetako Gobernuak ulertzen hasteko gai ez den item-en arriskua hartzen ari baita. (...) ez dago inolako gardentasunik Fed-ekiko, Altxor Publikoaren inorekiko ere ez. (...) Dena erabat interkonektaturik dagoen intzestumailagatzearen bidez gertatu da, zeinak banku-sistema osoa porrotera baitarama.”*

Prins-ek berriro: *“Banku-sistemaren alderik txarrena nazionalizatzen ari da (...) arriskua hartzen ari da [gobernua], ulertzeko gai ez den arriskua.”*

Hudson-ek honela jarraitzen du: *“Ekonomia sakrifikatua da jokalariei ordaintzeko.”* Eta hauxe gaineratzen du: *“Bigarren hezkuntzako eskoletan (...) hasi behar zen ekonomiaren lehen kurtsoak ikasleei adierazi beharko lieke zer dela eta den faltsua Wall Street-ek azken mende erdian saldu nahi izan duen iragarkia eta promesa: ekonomia bat aberats bihurtu daitekeela `interes konposatuaren` bidez.”*

---

⁷Ikus http://www.democracynow.org/2008/9/17/us_seizes_control_of_aig_with.

“Promesa horren faltsukeria agerian geratzen da garapen esponentzialaren matematikari begiratu gero. (...). Zorrek tasa ‘geometrikoetan’ hazten dira, ekonomia bera soilik aritmetikoki hazten den bitartean, modu lineal eta mantsago batez.”

Izan ere, behar den guztia hauxe da: zorren eta ekonomiaren hazkundearen “*ideia hori partida biko kontabilitatearen oinarriko balantzearen definizioarekin batera jartzea: pertsona baten aurrezkiak mailegatzeko beste pertsona batzuen zor bihurtzeko. Hortaz, aurreztaileentzako ‘interes konposatuaren magia’ ekonomiaren beste batentzako ‘zor-lehertzearen magia’ esan nahi du. (...) ‘Interes konposatuaren magia’ aurrezkiak esponentzialki bikoiztearen eta berriz bikoiztearen joerari dagokio, balantze orriaren beste aldean zordunek zor dutenaren igoera berdinkidearekin.”*

Matematika horiek historian zehar aritu dira, eta ezagututako gizarte guztietan ondorio berbera izan dute, hots, aberastasuna dirudunen eskuetan kontzentratzea. Matematikak eta kontabilitateak argi, garbi, garden eta ezin hobeki erakusten dute ezen inongo ekonomiak ezin ditu jasan tasa esponentzian hazten diren zorrek. Inolako ekonomia ezin da hazi proportzio esponentzian. Soilik zorrek biderkatu daitezke modu horretan. Beraz, Hudson-ekin batera, hauxe diogu guk ere: *“Horrexegatik Paulson jaunak bere Wall Street-ek 9 lagunei luzaturiko 700 x 10⁹ dolarreko ‘opariak’ ez du funtzionatuko.”*

Krisia hedatuz doa, baita Europara ere. Eta Espainiara (Una-Grande-Y-Libre-ra)? Itxaron pixka bat. Bitartean emaiozue begiradaxo bat Venezuelari buruzko ondoko dokumentuari⁸: *Capitalist vs. Socialist State Intervention of the Economy*.

Badakigu likidezia ez dela arazoa. Izatez, merkatuan likidezia asko, gehiegi, egon da⁹. Gainera, sostengua edo sorospena (*‘bailout’*) aipatu barik, Hudson-ek *‘giveaway’*¹⁰ aipatzen du, alegia, ‘oparia’.

Deribatuak dira gainditu (eta alboratu) behar diren zaborrak. Aparteko parafernalia eta formula matematikoak erabiltzen dira zabor deribatuak kalkulatzeko. Hori airea besterik ez da. Negozioa aire hutsa erosiz eta salduz egiten da¹¹.

Espekulatuzaileekin¹² bukatu behar dira. Espekulazioa da arazoa.

4. Erreskatea?

Jadanik ezaguna dugu: interes konposatuaren magia zorrek bikoizten eta birbikoizten ari da, ekonomia gai ez den bitartean zor horiek ordaintzeko beste superabit ekoizteko.

Bi irtenbide nagusi aurreikusten dira: (a) finantza-polarizazioa eta zor-peoitzaren bidez elite oligarkiko berri bat azaltzea; ala (b) zor-deuseztapenaren bidez gizartea bera erreskatatzea.

Zabor-ekonomian oinarrituta, finantza-jokalariek zabor-hipotekak, zabor-bonoak eta zabor-merkataritzazko paperak erosteko, espekulatzeko eta beraiek aseguratzeko parafernalia handiko zabor-matematika erabili dute. Dena den, badirudi zabor-matematikazko modeloetan jarritako fedea desagertuz doazela. Bejondeigula!

---

⁸ Ikus <http://www.venezuelanalysis.com/analysis/3846>.

⁹ Ikus Hudson-en <http://www.counterpunch.org/hudson09232008.html>.

¹⁰ Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson09252008.html>.

¹¹ Humore pixka batekin, ikus <http://www.youtube.com/watch?v=mzJmTCYmo9g&feature=related>.

¹² ‘Gamblers’, jokalariek dira arazoa (ikus Hudson-en <http://www.counterpunch.org/hudson09202008.html>).

Jakina denez, AEBetako *Fed*-eko presidentea, eta oro har, banku zentralako presidentek ez dira era demokratikoz aukeratu. AEBetan Wall Street-eko finantza-sektoreak izendatzen du. Harrigarria bada ere, suposatzen da *Fed*-ek berak kontrolatu behar duela sektore hori. Hortaz, *Fed* finantza-sektore horren aldeko lobbysta gisa arituz, populazioaren %10 aldekoen onurarako dago lan egiten eta populazioaren zorpeko diren %90ren aurka. Banku zentralaren 'independentzia' hori demokraziaren ezaguera modura goraiatzen den bitartean, izatez erabat demokraziaren kontrakoa da. Hain zuzen ere, kontrol publikotik kanpo dagoelako. Beraz, hona hemen krisiaren aurkako lehen ondorio zuzena: *banku zentralak kontrol publikoaren menpe aritu behar dira nonahi*.

Beste aldetik, Altxor Publikoak interes nazionala errepresentatzen duela uste da, ez bankariena, nahiz eta gaur egun AEBetan erakunde horren nagusia Wall Street-ek erabili eta beraren lobbysta gisa aritu. Izan ere, AEBetako Altxor Publikoko Paulson-ek 'aberatsentzako sozialismoa' martxan jarri du, Wall Street-i aparteko 'oparia' emanez¹³.

Wall Street-ek AEBetako ekonomiari honelako mezua luzatu dio: "*zure dirua ala zure bizitza*". Eta AEBetako Kongresuak amore eman du, eta 'ekonomia salbatzearen' oparia onartu. Ekonomiak, alta, gaizki segitzen du...

Bankuek ezin dute dirua egin *ad infinitum* gero eta kreditu gehiago salduz, hau da, ekonomia ez-finantzario gero eta gehiago zordunduz. Badakigu ondokoa ere, baina badaezpada ere, errepikatuko dugu: interes konposatuen magiaren 'leloa', hots, jendea aberats bihurtzeko daitekeela "*soilik dirua lan egiten jarritz*" faltsua da oso. Izan ere, diruak ez du lan egiten. Bera maileguz ematen denean, produkzio- eta kontsumo-ekonomia errealetik interesak ateratzen ditu benetan lan egiten duten lan-indarretik eta industrietatik. Zerga moduko bat da, sektore finantzarioak ezartzen duen zerga, monopolio-errentaren antzeko bat.

Oparia aipatu dute ekonomialari batzuek. Baina egoera larri honetan inork ez du aipatzen (salbu ekonomialari gutxi batzuek) Paulson-ek bankuei luzaturiko opariak nora daraman. Azkenean gobernuak, AEBetan eta edonon, 'azken mailegu-emailearen babesle' gisa ari dira funtzionatzen: etxe-jabeei eta ez-finantzazko zordunei ez zaie zer oparitu, alderantziz. Oparia populazioaren mailarik aberatsenari eman zaio. Ondorioz, finantza-oligarquia sendotuz doa AEBetan eta nonahi.

Zenbat denbora eutsiko dio Altxor Publikoak Wall Street-i luzaturiko diru-laguntzak esponentzialki handituz doan zor orokorrari? Altxor Publikoaren ahalegina alferrikakoa da. Inongo diru-kopuruk ezin dio eutsi zorraren hazkunde esponentzialari, ezta azken urteotan deribatuen jolasetan eta beste finantza-eskaeretan izugarri handitu diren kreditu askeei.

Dirua berreskuratzeko AEBetako gobernuaren plana, iluntasunean txistuka jotzea da, besterik ez: planak bankuei "*zorretik beren bidea irabaztea*" esan die, beren produktutik gehiago salduz¹⁴, hots, kredituak luzatuz, alegia, zorra handituz. Izan ere, zor orokorra areagotzen ari da.

Paulson-en hitzetan¹⁵ ez da eskatzen erregulazio eta kontrol publiko gehiago, alderantziz baizik: Wall Street-ekiko kapitulazio bat da, zor handiago eta sakonago baten ildoak irekiz, bankuei animatzen baitzaie "*zorretik beren bidea irabazteko*", hori noski, gainontzeko ekonomiaren kontura.

---

¹³ Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson09252008.html> eta <http://www.counterpunch.org/hudson10132008.html>.

¹⁴ Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson10202008.html>.

¹⁵ Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson10202008.html>.

Mailegu gehiagok higiezin errealeko merkatuak eta burtsa-merkatuak birpuztuko ditu, zor-deflazioa berriz azalduz, benetan fenomeno kaltegarria¹⁶ jadanik liburu honetan ikusi dugun moduan.

Hortaz, berriz ere, Hudson-ekin batera hauxe esan behar: zorrak ezabatzeko legeak behar dira, ez ekonomia osorako interesa daramaten zorrak areagotzeko mailegu txar gehiagorik. Maileguak ekonomia errealerazuzendu behar dira (azpiegituretara, industriara, zerbitzu sozialera, hezkuntzara, osasungintzara, ...), baita kontsumora ere. Inondik inora espekulaziora.

Zenbat aldiz errepikatu behar da lelo hori? Ikasiko ote dugu inoiz?

5. Klase-borroka globala

Zutik dirau industriaren eta finantzaren arteko borroka¹⁷. Borroka horrek zenbat eta lan-indarrari errenta gehiago gutxitu orduan eta gehiago itotzen du kontsumo-ondasunen merkatua.

Baina zorrak finantzaturiko burbuilek ezin dute urte asko iraun, nahiz eta akzio-prezioko inflazio batek beraiek elikatu. Kasu, behin etxegintzak eta hipotekek puztutako burbuila lehertuta, jolasa bukatu da. Jolasa bukatu da, ez soilik AEBetako ekonomiarentzat, baizik eta atzerritar ekonomientzat ere, zeintzuek beren barneko industri produkzioa AEBetako merkatua zerbitzatzeko erabili duten, ez beren merkatuak elikatzeke. Oraingo mehatxua industri atzeraldi globalari dagokio, eta segituko du harik eta atzerritar barne merkatuak bertako industriak elikatzen jarri arte.

Lanean ari den dinamika ulertzeko, ordainketa balantzari begiratu behar zaio -ez merkataritzaren beraren balantzari, baizik eta azken bi hamarkadetan truke tasak menperatu dituzten moneta espekulazioari eta nazioarteko diru mailegatzeari¹⁸-.

Truke tasek ez dute gehiagorik islatzen alokairu erlatiboen mailak, 'erosteko ahalmenak' edo bizitza kostuak iraganean egin zuten moduan. Egun, nazioarteko mailegatzearen fluxua islatzen dute, non interes tasak baxuak diren eta gero, kreditua tinkoa den guneetan, tasa garestiago batean mailegatu egiten diren. Modu horretan, ordainketa eta moneta balioen balantza post-industrializatu' izan da, barneko ekonomiak eurak izan diren modura. Barneko merkatuetan industria hazkundera babestu eta sustatu barik, gobernuak, munduan zehar, 'aberastasun sormeneko' finantza estrategia 'post-industrialari' eutsi diote. Enpresa txikiak deuseztatu dira bankuek kreditua luzatu ez dietelako, atzerritar espekulatuzaileek kreditu merkeak eta errazak jasotzen zituzten bitartean. Horixe izan da kapitalismo industrialaren eta finantza kapitalismoaren arteko etengabeko borroka.

Bankuak salbatzen dira, ez AEBetako industria, ezta AEBetako langilea edota kontsumitzailea ere. Enplegua areagotu barik (gobernuak industrialian, azpiegituretan eta zerbitzu sozialetan inbertitu gabe), AEBetako Altxor Publikoak eta Fed-ek bankuei dirua hornitzen diete, AEBetako finantza sistema bermatzeko.

Ekonomialari batzuek salatu dutenez, sektorerik aberatsenei (gaur egunean sektore finantzarioari) dirua emateko politikak aberastasunaren kontzentrazioa dakar, besterik ez. Egungo finantza erreskateko jarduerak ezin du luzaro bizi, ekonomia 'erreal' itotzen den bitartean.

Hona hemen Hudson-ek dioena¹⁹:

---

¹⁶ Ikus <http://michael-hudson.com/2004/06/saving-asset-price-inflation-and-debt-induced-deflation/>.

¹⁷

<http://www.othercanon.org/uploads/Michael%20Hudson%20Financial%20Capitalism%20v.%20Industrial%20Capitalism.doc>.

¹⁸ Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson10272008.html>.

¹⁹ Ikus <http://www.counterpunch.org/hudson10272008.html>.

- (a) Mundua aldaketa ideologiko baten aurrean egon daiteke.
- (b) Europako oligarkiak ikusi nahi duen azken gauza lan-indarraren maila altuago bat da; gauza bera gertatzen zaio AEBetako klase finantzarioari.
- (c) Europa eta Asiak beren fedea jarri dute AEBetako kontsumo merkatuan, ez beren merkatuan.
- (d) AEBetako finantza sektoreak aurreko jarrera liluragarritzat jo zuen kontsumoa zorren bidez finantzatu zen artean, eta ez diru gehiago irabazten zuten edo zerga gutxiago ordaintzen zuten langileen bidez.
- (e) Munduan zehar, politikariak eta industri gizonak hain gogor egon dira lan-indarraren aurka ezen itxaropen gutxi dagoen bizitza estandarrak altxatzeko, alokairu maila altuagoen bitartez; edota lan-indarretik eta industrietik zergapetzea jabegora igarotzea, non zerga politika progresiboak erabili ohi baitziren.
- (f) 'Ekitate maileguk' zor hondarra utzi dute, zeina orain ekitate negatibo bilakatu den, oraindik berrordaindu behar diren maileguekin. Horrek gutxiago utziko du kontsumorako.
- (g) Hortaz, AEBetako kontsumo gastua gutxituko da zeren (1) ez baita egongo hipoteka erraz gehiagorik, ezta kreditu-txarteleko krediturik ere; (2) kontsumitzaileek iraganeko maileguak berrordaintzen dituzten heinean, zor-deflazioa agertuko baita; eta (3) enpresen itxierak eta lanpostuak galtzeak alokairu errenta gutxitzera baitaramate.

Kontsumitzaileen gastu txikiagoak esan nahi du AEBetako eta atzerritar fabrikatzaileen salmenta gutxiago -batez ere dolarraren kontra moneta handitzen den herrialdeetan, Japonian kasu-. Salmenta txikiagoak irabazi txikiagoa esan nahi du; hortaz, salgaien prezio baxuagoak. Salgaien merkatuan, prezio/irabazi ratioak gutxitzen dira burtsa merkatuko espekulazioa bultzatu zuen kreditua mozten den heinean. Beraz, prezio/irabazi ratioen eta irabazien gutxitzeek esan nahi dute gutxiago dagoela denominadorean (irabaziak) prezioetan biderkatuak izateko (kapitalizatutako irabaziak indarrean dauden interes tasan).

Atzerritar esportatzaileak AEBetako eskariak jakitun izaten direnean, noiz ariko dira Europa eta Asia beren barneko kontsumo merkatuei begira produzitzen, alternatiba gisa?

Lehen arazoa hau da: Chicagoko eskolaren bidez doktrinatuak izan diren banku zentraletako nagusien ideologia gaitztea. Jakinaenez, Chicagoko eskolakoak lan-indarraren (eta are industriaren) kontrako borroka finantzarioan ari dira. Hortaz, banku zentraletako nagusiek beren lan-indarraren aurkako ideologia neoliberalak baztertu behar dute eta ohartu behar dute, ongi hazitako barneko merkatuek ezean, beraien guneetako industria enpresak desagertuko direla.

Irtenbidea sektore politiko berri batetik etor daiteke, lan-indarraren interesak (eta are industriaren interesak) islatuko dituen politika berri batetik, zeren barneko merkatuek berpiztu behar baitira.

Aro berri baten aurrean egon gaitzke. Bi aukera besterik ez daude: oligarkia finantzarioa nonahi, ala beste ekonomia mota bat martxan jartzea. Zein aterako da garaile?

Politikak du hitza.

6. Fikziozko ekonomia

Fikziozko ekonomiak ez du ezer ekoizten, haren helburua hiritarrendandik aberastasuna bereganatzea da. Fikzio horretan hainbat arlo sartzen dira: konpainiek irabazten ez dituzten irabaziak itxuratzea, edo Wall Street-eko bankuek, eta berorien afiliatuek, emandako hipoteketarako itxurakeriazko balioak, horren azpian dauden balioak ez daudenean, edo fikziozko gastuak. Halaber, zerga-kodea fikziozkoa da. Fikziozko ekonomiak ohiko kapitalismo industrialak deuseztatu du.

Gaur egungo estatistiken eta teoria ortodoxoen arabera, ekonomia osoa unibertso paralelo batean oinarritzen da, balizko hipotesietan, zeintzuen helburua hauxe baita: jenderik aberatsenek ez dute inongo errenta deklaratzeko. Izan ere, zenbat eta aberatsago izan orduan eta zerga kengarri handiagoak dituzu, zeren aberastasun hori zerga kengarriko *kostua* baita. Badirudi korporazioek ez dutela inongo dirurik egin, zeren dena kostu bezala baitaukate. Kasu, IRS delakoak (AEBetako Altxor Publikoko *Internal Revenue Service*) korporazioei ordainketen interesak negozioak egiteko gastu gisa hartzea ahalbideratzen die; baina ez da inolako gasturik negozioak egiteko. Izan ere, kanpoko erasotzaileek eta korporazio zabor-bonoen edukitzaileek konpainia erosteko ordaindu dutenaren funtzioa da, eta negozioa egin barik, beraiek zatikatzen ari dira, ixten, eta ekonomia industrialerako behar denaren kontrakoa egiten. Hori dela eta, sektore finantzarioa ikertu behar da, zeren, testu-liburuen arabera, bera ez baita ekonomiaren partea, jabego-sektorea ekonomiaren partea ez den bezala. Kontsumo-prozesu independenteak dira, bizkarroien modura, ez ondasun eta zerbitzuak ekoizteko.

Izatez, ekonomian bi ekonomia mota daude: gizartearen beharrak asetzeko ekoizten dituen ekonomia industrial produktiboa, eta gainegitura finantzarioa, FIRE delakoa (finantza, aseguru eta higiezin erreala), zeinak langileengandik eta kapital industrialetik errenta desbideratzen duen eta bi multzo horiei gero eta zor handiagoarekin zamatu.

Ekonomialari klasikoek (Adam Smith, John Stuart Mill) erakutsi zutenez, badaude irabazi ez diren errenta mota batzuk. Errenta ('*rent*') ez da irabazten, soberako prezioa da. Interesa ez da irabazten, monopolio-prezioa da. Monopolio-mozkinak ez dira irabaziak, neurritz gaineakoak dira. Ekonomialari klasikoen arabera, hori guztia gobernu-erregulatuzaileek kendu behar zuten, prezioan sartzeko ez ahalbidetuz, edo monopolioak arlo publikoan mantenduz, baita lurra bera nazionalduz edo zergapetuz.

Ekonomialari klasikoek ia ekonomia osoa lan-indar produktiboa eta ez-produktiboa banatu zuten, aberastasunean eta gastu orokorretan, errenta errealean eta kostuetan. Horrek zergarik gabeko bazka libreko barneko interesak mehatxatu zituen. Hortaz, klasikoen aurkako erreakzioa jarri zuten martxan: gobernuaren kontrako Chicago eskola, zergarik gabeko politika. Erreakzio horren liderrak, Milton Friedman-ek, esan zuen ez zegoela inolako bazka liberrik.

Hudson-en hitzetan, "... *merkatu libreak esan nahi du harrapariak libre daudela jendearengandik edozein prezio indarrez kentzeko, kontsumitzaileak engainatzeko aske, langileak esplotatzeko aske, zorrarekin nahi duten edozein konpainia zamatzeko libre,...*"

Ekonomia klasikoa bazka libreaz aritu zen. Teoria ekonomiko modernoak itxura egiten du ezen bankuek, lur-jabeek eta monopolioek beren errenta irabazten dutela, egiaz ekonomia produktibotik errenta ateratzen duten bitartean.

Adam Smith, Ricardo eta ekonomialari klasikoek *merkatu libre* karga orokorretik libre dena definitu zuten, hots, produkzioaren ez-beharrezko zametatik aske dena. Gaur egun, aldiz, *merkatu libre* esan nahi du harrapariak libre daudela desarautzeko eta, bereziki, gu guztiok zor-peoitza eramateko.

Burbuila ekonomikoari dagokionez, hauxe esan behar da: burbuila guztiak kredituek puzten dituzte. Allan Greenspan-en menpe egon zenean, Fed-ek kreditu-kopuru erraldoi bat sortu zuen, zeina ia edozein helbururekin mailegatu baitzen.

Alan Greenspan ezaguna da. Fed-eko nagusia izan da 1987tik 2006ra. 500 orrialdeko memoria-liburua idatzi du: *The Age of Turbulence: Adventures in a New World*. Ikus dezagun Greenspan-i buruzko zenbait zertzelada:

- (a) 2007ko irailaren 24an Greenspan eta Naomi Klein kazetaria batera egon ziren *Democracy Now* telebista-programan eztabaidatzen. Hona hemen aipaturiko punturik garrantzitsuenak²⁰: (i) “*Gobernu txikiagoan, aurrekontu defiziten murrizketan, merkatu librean eta globalizazioan sinesten dut*”; (ii) “*Gizarte segurantzaren pribatizatzearen alde egon naiz*”; (iii) “*Egia da diru kopuru handia xahutu dela Irak-eko gerlan*”; (iv) “*Subprime krisia globala da*”; (v) “*Atzera begira, uste dut aparteko akatsa izango zatekeela subprime-ko merkatu hori ezabatzea, zeren oso arrakastatsua izan baita, jende askok etxeak edukitzeko*”; (vi) “*Espero dut subprime-ko merkatuan dauden arazo teknikoekin eta finantza-segurtasuneko problemekin aritzeko prozesuan subprime-ko merkatua ez dela izango alboratua*”; eta (vii) “*Sistema kapitalistak azken zazpi edo zortzi urtetan aberastasun ekonomikoa sortu du munduan, merkatuei dagozkien politikei esker*”.
- (b) Urtebete beranduago, 2008ko urriaren 23an, Greenspan-ek BBC telebista-katean *mea culpa* aitortu zuen. 2008ko urriaren 27an Frederic Clairmont oso gogor aritu da Greenspan-en aurka²¹: ustela, kriminala (“*Greenspan izan da deribatibaren igoera hilgarriari eragiten ziona, egun 155×10^{12} dolarreko kopurura iritsi dena, gure planetaren aberastasunaren lau bider berdintzen duena*”), pobrezia intelektuala duena...
- (c) Stephen Ledman-ek, berriz, Greenspan etsai publikotzat hartu du²²: merkatuaren desarautzearen aita... 1999an honela idatzi zuen Greenspan-ek: “*Diferentzia handiz azken hamarkadan finantzan gertaerarik garrantzitsuena ezohiko deribatiba finantzarioen garapen eta zabaltzea izan da.*”
- (d) Deribatibaren arkitektoa izan da Greenspan²³. Suntsipen handiko armak diren deribatibaren arkitektoa²⁴.

Greenspanek bere *mea culpa*-n adimenaren akats bat dela aipatu zuen. Baina, Clairmont-ek dioenez, arazoa ez dagokio adimen akats bati, klase-botereari eta esplotazioari baizik. Kontua ez da eredu okerrekin gidatu gaituztela. Kapitalismoa ez da adimenaren errore bat. Alderantziz, Clairmontek azpimarratzen duenez, Greenspanen politiken erabakiak hotzean hartuak ziren klase bizkarroi konkretu bat aberasteko.

Egia esan Greenspan eredurik onena da bultzatu behar ez denaz jabetzeko. Zenbat urte egon gara merkatu-mekanismoaren ahalmen autoerregulatuarekin liluraturik? Ekonomialari asko kutsatuta geratu dira. Betiko? Onartuko ote dute erregea biluzik dagoela? *Mea culpa* publikoa adieraziko dute, baita Euskal Herrikoek ere?

Eredurik ereduena hitz egin du, oso berandu baina. Kaltea eginda dago. Kaltea izugarria da, mundu mailako izurritearen antzekoa. Irtenbidea, aldiz, gure esku dago: ekonomia erreala da bultzatu behar dena, fikziozko ekonomia behin betiko alboratuz.

6. Biharko eginkizun ekonomikoaz hitz bi

Gehiegi izango litzateke *hic et nunc* etorkizuneko sozialismoaz hitz egitea, nahiz eta Euskal Herriko zenbait bazterretan hitz hori, sozialismoa alegia, etengabe aipatua izan. Ez dakit, bada, bihar-etziko

²⁰ Ikus http://www.democracynow.org/2007/9/24/alan_greenpan_vs_naomi_klein_on.

²¹ Ikus <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=10719>. Halaber, ikus <http://henryckliu.com/page178.html>.

²² Ikus <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=10708>.

²³ Ikus <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=10661> eta <http://www.usagold.com/greenspanderivatives.html>.

²⁴ Ikus <http://www.wilmott.com/blogs/satyajitdas/index.cfm/2006/5/24/Fear-and-Loathing--WMD-or-What-are-Derivatives>.

sozialismoa nolakoa izango den (alta, testu sakratuen exegesia ezagunegia dugu eta oso aspergarria da, benetan).

Baina jadanik zenbait gauza ezagutzen ditugu. Kasurako, badakigu ez dela nahikoa euskal banku zentral batek euroa jaulkitzea. Euroa benetako diru politiko bihurtzea bultzatu behar dugu. Beraz, hala Europar Batasunean nola Euskal Herrian Altxor Publikoek aparteko garrantzia daukate.

Horretaz gain, aldaketa ekonomiko sakon batzuetan eta soilik horietan datza Euskal Herriaren errepublika independentearen subiranotasun ekonomikoa eta monetarioa: lan-indarra eta kapitala industrial (biak) babestea; segurantzaren soziala bermatzea; zerga progresiboak ezartzea; espekulatuzaileei trabak, oztopoak eta zergak jartzea; industriari kredituz hornitzea; kreditu-ekonomia martxan jartzea eta enpresa txiki eta ertainetako enpresaburu berrien eta langilearen arteko itun estrategikoa gauzatzea. (Itun estrategikoa horretara iristeko, langileak bere politika argi, garbi eta zehatza eduki behar du, bestela jai.)

Finantza-kapitalismoak kalte egin du. Kaltea izugarria da, mundu mailako izurritearen antzekoa. Irtenbidea, aldiz, gure esku dago: ekonomia erreala da bultzatu behar dena, finantza-kapitalismoa behin betiko alboratuz.

Sozialismoaz irakurleari zorabiatu gabe (eta aspertu barik!), askoz hobea izango litzateke gaur egungo finantza-kapitalismoa ezagutzea, egungo ustiakuntza zer-nolako parametrotan mugitzen den eta, posible balitz, lan-indarraren alde, herri xehearen alde eta are industriaren (eta zerbitzuen, batez ere zerbitzu sozialen) alde arituko litzatekeen ekonomiaz zertxobait plazaratzea.

Gutxi dakigunok eta duda eta eztabaidan murgiltzen garenok, badakigu zeintzuk diren mundu mailako oligarkia finantzarioaren proposamenak (ikus hemen bertan argitaraturiko *Klase-borroka globala* lantxoak). Oligarkia horren kontra, hona hemen lan-indarraren alde, jende xehearen alde, eta gure Euskal Herriarentzat oso garrantzitsuak diren enpresa txiki eta ertainetako enpresaburu berrien aldeko zenbait proposamen. (Irakurleak erabakiko du ea ezkerrekoak diren.)

Europari begira:

(a) Europa mailan gaur egungo euroari alternatiba duin bat eman behar zaio.

(b) Europako Banku Zentrala (eta balediko Euskal Herri independenteko Banku Zentrala ere bai) Altxor Publikoarekin batera aritu behar da, zeren Altxor Publikoaren eginkizuna garrantzitsua baita oso.

Eta barnera begira²⁵:

(c) Bankugintza modernoaren oinarriko printzipioa hau da: *“maileguez gordailuak sortzen dituzte”*. Banku-mailegua da lehena -gero gordailua edo ‘aurrezkia’-. Horrek ez du suposatzen inolako aurrezkerik. Aitzitik, kreditu-sortzea inplikatzeko du, zeinean bankuek monopolio legala baitaukate. Kreditu-sortze hori berori dago arazoaren muinean, ez aurrezkiaren garapena.

(d) Zer egin dute bankuek kreditu-sortzearen pribilegio horrekin? Haien mailegu ia guztiak erabili izan dira jadanik existitzen diren (higiezin errealeko, akzio eta bonoko, edo konpainia osoko) aktiboak erosteko, edo babes-fondoei gaur egungo kasino-kapitalismoak ezaugarritzen dituen deribatibak finantzarioen jolas matematikoei jolasteko.

²⁵

Ikus

<http://www.counterpunch.org/hudson11172008.html>

eta

<http://www.counterpunch.org/hudson11212008.html>.

(e) Ondorioz, oraingo merkataritza-bankugintzako sistemak kreditu-sortze autonomoen bidez zorzama ikaragarria ekarri du (AEBetan eta nonahi). Beraz, zuzendu behar dena merkatu finantzarioa bera da.

(f) Hortaz, merkataritza-bankugintza aurrezki klasikoaren estilora itzuli behar da, bankuen erreserbak %100etan izanik.

(h) 'Aberastasuna sortzea' ez dagokio orain arte gertatu den aktibo-prezioen putzeari, kapital eraketa berri baten finantziarioari baizik.

(i) Jadanik ezaguna datekeenez, finantza-kapitalismoak lan-indarra eta kapitala industrialari (*biak*) ustiatzen ditu. Hortaz, kapital industrialari begira kreditu-ekonomia berri bat abian jarri behar da.

(j) Beraz, 1930eko hamarkadan erabilitako 'Chicago Plan'aren antzekoa bultzatu behar da.

(k) Ez dago 'merkatu libre'aren. Ekonomia guztiak planifikatuak izan dira. Irtenbidea nolabaiteko *ekonomia mistoa* martxan jartzea da, non aurreko puntu guztiak kontuan hartuko diren.

(Euskal Herriari dagokionez, historikoki oso interesgarria zen ANV-EAekoek planteatu zuten ekonomia mistoa. Gaur egun, aldiz, ekonomia mistoa beste modu batez ulertu beharko genuke. Izan ere, bankuen eta enpresa handien 'nazionalizazioek' ez dute zentzurik, *malgré* testu sakratuen exegeta mota guztiak).